

JA ELLER NEJ?

Lärrarhandledning

I den här värderingsövningen får eleverna ta ställning till frågor som rör flyktingar och migranternas livsvillkor. Övningen bygger på verkliga händelser, vilka formulerats som berättelser. Berättelserna används för att skapa intresse och engagemang för flyktingar och migranternas livssituation. I varje berättelse ställs eleverna inför ett etiskt dilemma som de måste ta ställning till innan de får veta hur händelseförloppet slutar. Varje berättelse avslutas med en fördjupande diskussion.

TILLVÄGAGÅNGSSÄTT

Börja med att dela ut två lappar till varje elev: En lapp som det står "ja" och en lapp som det står "nej" på. Eleverna använder dessa för att ta ställning i frågorna i värderingsövningen. Det går även att använda digitala verktyg, som t ex Socrative. Ett annat alternativ är att låta eleverna samtala i par, för att därefter komma fram till en ståndpunkt.

Varje berättelse består av:

1. En **inledande** beskrivning av något som har hänt.
2. En **frågeställning** där eleverna får värdera olika ståndpunkter, ta ställning och motivera sina åsikter i en diskussion.
3. En **fortsättning och avslutning** av händelseförloppet.
4. **Diskussionsfrågor** om hur det slutade, hur det borde slutat och om hur Sveriges och EU:s flykting- och migrationspolitik fungerar.

Inled med att läsa första delen av varje berättelse och låt eleverna ta ställning. Läs vidare och berätta hur händelserna slutade. Avsluta med diskussionsfrågorna. Innan du börjar läsa är det viktigt att poängtera att berättelserna bygger på autentiska personer och händelser!

KOPPLING TILL STYRDOKUMENT

Läroplanen för gymnasiet – skolans värdegrund och uppgifter

- "Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse"
- "Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nations gränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald."
- "Utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna."
- "Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet mellan människor är de värden som utbildningen ska gestalta och förmedla"

Centralt innehåll i samhällskunskap 2

- "Det nutida samhällets politiska utveckling utifrån historiska ideologiska villkor, till exempel mänskliga rättigheter, nationalism, kolonialism och jämställdhet, i relation till maktfördelning och ekonomiska villkor. Frågor om aktörens handlingsfrihet kontra strukturella villkor."

1. NANCYS RESA. Det är oroliga tider i Bolivia. Nancy, som egentligen heter något annat, arbetar som sjuksköterska och hennes man Manuel som taxichaufför. Stora demonstrationer, mot den sittande presidenten, bryter ut i huvudstaden La Paz.

Nancy stödjer presidenten och det är inget hon gjort någon hemlighet av. Därför gör demonstrationerna att Nancy känner sig allt mer otrygg. Kommer någon att ge sig på henne?

Nancy och Manuel bestämmer sig för att flytta från La Paz till en annan ort i Bolivia. Men får Nancy svårt att hitta ett nytt jobb. Hon blir arbetslös och sjuk, vilket slår hårt mot familjens ekonomi. De får allt svårare att försörja sig och bestämmer sig för att sälja Manuels taxibilar. För pengarna köper de en flygbiljett till Nancy och hon reser till Sverige.

I Sverige lämnar hon genast in en ansökan om asyl. Ansökan avslås, men hon bestämmer sig för att stanna kvar i Sverige ändå och börjar leva här utan tillstånd – som papperslös.

Men Nancy behöver pengar och måste därför snabbt få ett jobb. Hon känner ingen i Sverige och har inga kontakter här. Ändå lyckas hon snabbt få ett jobb som barnflicka.

Hon passar en familjs barn och arbetar varje dag från klockan sex på morgonen till klockan tolv på kvällen. Lönen är hundra kronor om dagen.

Fråga: Hjälper familjen Nancy? Ja eller nej?

Hur gick det? Genom hårt arbete får Nancy ihop pengar till flygbiljetter så att hennes man och barn kan komma till Sverige. Ingen av dem har uppehållstillstånd, utan de lever alla som papperslösa. Manuel har svårt att få jobb, vilket gör Nancy till familjeförsörjaren.

Efter ett tag lyckas Nancy få ett nytt jobb som hembiträde hos en annan familj i Stockholm, där hon arbetar för 63 kronor i timmen.

Att diskutera vidare:

- Vilka risker ser ni för Nancy och hennes familj?
- Har Nancy och hennes familj ett eget ansvar för den situation de befinner sig i?
- De flesta papperslösa som arbetar i Sverige gör det inom jordbruk, service och i byggbranschen. Tror ni att vi skulle kunna klara oss utan dem? Vad skulle det få för konsekvenser om alla papperslösa arbetare åkte hem?

2. RESAN SOM ALDRIG BLEV AV. Ananta Bijoy Dash bor i Sylhet som är en av Bangladesh största städer. Han är en frispråkig bloggare, som skriver vassa inlägg på en webbsida som heter Free Mind.

I sina inlägg tar Ananta Bijoy Dash ställning för ett sekulärt Bangladesh och vill att religion och politik ska hållas isär. Men han har starka krafter emot sig. Hot och våld mot oliktankande hör till vardagen i Sylhet. Två andra skribenter som bloggat på Free Mind har mördats och Ananta Bijoy Dash har mottagit flera mordhot de senaste månaderna. Flera av hans vänner har varnat honom för att hans skrivelser kan uppfattas som provocerande.

Ananta Bijoy Dash vet verkligen vilka risker det fria ordet kan medföra. Därför blir han inbjuden av Svenska PEN till Pressens dag i Sverige. PEN är en internationell organisation för författare, journalister och översättare som försvarar yttrandefriheten. Ananta Bijoy Dash bjuds in för att prata om hur det är att vara skribent i en hotfull omgivning. Men för att kunna resa från Bangladesh till Sverige krävs ett visum – alltså ett tillstånd för att få resa in i landet. Och ett sådant ansöker man om på en svensk ambassad. Ananta Bijoy Dash beger sig därför till ambassaden i Dhaka och lämnar in sin ansökan.

Fråga: Ska Ananta Bijoy Dash beviljas ett visum för att kunna resa till Sverige och föreläsa på Pressens dag?

Hur gick det? Hans ansökan behandlas, men avslås med motiveringen att det finns en risk att personer som Ananta Bijoy Dash inte reser tillbaka till Bangladesh, utan stannar kvar i Europa. Dessutom anses inte resan till Sverige som särskilt brådskande. Någon resa till Sverige blir det alltså inte, om ambassaden får bestämma.

Svenska PEN uppmanar honom att överklaga beslutet till migrationsdomstolen, vilket han också gör. Ananta Bijoy Dash väntar på besked och under tiden fortsätter livet i Sylhet. Det är en vanlig morgon i maj. Staden håller på att vakna. Han är på väg till sitt jobb när fyra män närmar sig. De drar fram machetes och hugger ner honom. Ananta Bijoy Dash faller ihop och dör, liggande på marken invid en liten sjö.

Att diskutera vidare:

- Varför tror ni det ansågs som ett "risk" att han kanske skulle stanna kvar i Sverige (eller ett annat land i Europa)?
- Den som vill söka asyl i Sverige måste först ta sig hit. Det går inte få ett visum om syftet med resan är att söka asyl. Ananta Bijoy Dash uppgav aldrig att han ville söka asyl. Men borde han, om han hade velat det, kunna ansöka om asyl på en svensk ambassad?
- Kunde det som hände Ananta Bijoy Dash förhindrats? I så fall hur?

3. MED AMIR HEIDARIS HJÄLP. Det finns nästan inga lagliga vägar in i EU för flyktingar. Men det hindrar inte människor från att försöka ta sig hit ändå. Många anlitar så kallade människosmugglare för att ta sig över Medelhavet för att komma till Europa.

Amir Heidari smugglar människor från Iran till Europa. De som vill ta sig till Sverige sätter in 50 000 kronor på hans konto. Därefter reser man till ett hotell i Istanbul i Turkiet, där man får ett falskt pass och kan resa vidare till Sverige. I Sverige får man sedan hjälp att ta sig till Migrationsverket för att lämna in sin asylansökan.

Men Amir Heidari grips och döms till fem års fängelse för människosmuggling. Heidari menar att han inte begått något brott, utan bara hjälpt personer att ta sig från punkt A till punkt B, för att de ska kunna söka asyl.

Fråga: Gör Heidari rätt som smugglar människor till Europa? Ja eller nej?

Hur gick det? Efter straffet blir Amir Heidari utvisad från Sverige till Iran. I Iran blir han, enligt egen uppgift, gripen och anklagad för att ha hjälpt den iranska regimens motståndare. Under förhören blir han misshandlad. Men genom att muta en polisman och iscensätta en rymning lyckas Heidari fly och med hjälp av sina kontakter tar han sig tillbaka till Europa.

Att diskutera vidare:

- Om man är förföljd på grund av sina åsikter eller på grund av vem man är, kan det då vara rätt att använda sig av en människosmugglare för att ta sig till Europa?
- Går det att förändra EU:s flyktingpolitik så att ingen behöver anlita människosmugglare? I så fall hur?